Euroopan elin- ja työolojen kehittämissäätiö

NEET – Työttömät ja kouluttamattomat nuoret: ominaispiirteet, kustannukset ja poliittiset ratkaisut Euroopassa

Tiivistelmä

Johdanto

Euroopan lähitulevaisuus riippuu 94 miljoonasta 15–29-vuotiaasta eurooppalaisesta. Niiden haasteiden lisäksi, joita nuoret ovat jo sukupolvien ajan kohdanneet siirtyessään aikuisten maailmaan, tämä sukupolvi tulee elämään täyden globalisaation aikaa ja joutuu kantamaan vastuun ikääntyvästä väestöstä. Niinpä onkin erittäin huolestuttavaa, että nämä nuoret ovat joutuneet kärsimään suuresti talouskriisistä. Heidän työllisyysasteensa oli vuonna 2011 vain 34 prosenttia, mikä oli kautta aikojen alhaisin Eurostatin kirjaama luku. Työttömyysluvut osoittavat myös, että nuoret joutuvat kohtaamaan selvästi aiempaa vaikeammat työmarkkinat; taantuman alettua nuorisotyöttömyys on kasvanut 1,5 miljoonalla ja oli vuonna 2011 5,5 miljoonaa (21 %).

Vaikka tilastot ovat synkkiä, ne eivät kuvaa täsmällisesti nuorten tilannetta. Monet nuoret opiskelevat, joten heitä ei luokitella työelämästä syrjäytyneiksi. Tästä syystä EU:n päättäjät käyttävät yhä useammin käsitettä NEET – työttömät ja kouluttamattomat nuoret. Määritelmä on periaatteessa selkeä: sillä viitataan nuoriin, joilla ei ole työtä, jotka eivät ole koulutuksessa ja joita ei luokitella opiskelijoiksi. Käsitteellä mitataan syrjäytymistä työmarkkinoilta ja mahdollisesti koko yhteiskunnasta.

Tässä kertomuksessa analysoidaan eurooppalaisten nuorten työmarkkinatilannetta, erityisesti NEET-ryhmään kuuluvien nuorten kannalta. Siinä tarkastellaan NEET-ryhmään kuulumista määrittäviä tekijöitä ja mitataan NEET-nuorista aiheutuvia taloudellisia ja sosiaalisia kustannuksia. Lisäksi kertomuksessa arvioidaan, miten jäsenvaltiot ovat pyrkineet auttamaan nuoria pääsemään työmarkkinoille.

Taustaa

EU:ssa NEET-nuorten katsotaan kuuluvan ongelmallisimpiin ryhmiin nuorten työttömien joukossa. Euroopan komissio on reagoinut tilanteeseen Eurooppa 2020 -lippulaiva-aloitteella *Nuoret liikkeellä* ja vuosina 2012–2013 *Nuorison mahdollisuudet* -aloitteella. Näiden aloitteiden tarkoituksena on saada käyttöön kaikkien nuorten potentiaali ja kannustaa jäsenvaltioiden viranomaisia, liike-elämää, työmarkkinaosapuolia ja EU:ta toimimaan yhdessä nuorten vaikeuksien voittamiseksi. Erityistä huomiota kiinnitetään koulutukseen johtavien polkujen tarjoamiseen ja yhteyksien löytämiseen työmarkkinoille. Euroopan komission työllisyyspaketissa ”Tavoitteena työllistävä elpyminen” korostettiin vuonna 2012 tarvetta tarjota nuorille mahdollisuuksia ja kiinnitettiin huomiota suurten nuorisotyöttömyyslukujen ja NEET-asemassa olevien vähentämiseen helpottamalla työelämään siirtymistä.

Euroopan komissio on ottanut käyttöön uusia indikaattoreita, kuten NEET-aste, joilla seurataan työmarkkinoita ja nuorten sosiaalista tilannetta ja helpotetaan vertailua jäsenvaltioiden välillä Eurooppa 2020 -strategian puitteissa. Näin lisätään nuorten asioiden näkyvyyttä ja vahvistetaan nuorten asemaa poliittisissa ohjelmissa.

Keskeiset havainnot

Eurostatin mukaan 7,5 miljoonaa 15–24-vuotiasta nuorta ja lisäksi 6,5 miljoonaa 25–29-vuotiasta nuorta jäivät työmarkkinoiden ja koulutuksen ulkopuolelle Euroopassa vuonna 2011. Tämä merkitsee huomattavaa NEET-asteen kasvua: vuonna 2008 vastaava luku 15–24-vuotiaiden nuorten kohdalla oli 11 prosenttia ja 25–29-vuotiaiden nuorten kohdalla 17 prosenttia; ensin mainittu luku kasvoi vuoteen 2011

mennessä 13 prosenttiin ja viimeksi mainittu 20 prosenttiin. Tilanne vaihtelee suuresti jäsenvaltioittain alle seitsemästä prosentista (Alankomaissa ja Luxemburgissa) yli 17 prosenttiin (Bulgariassa, Espanjassa, Irlannissa ja Italiassa).

NEET-nuoret ovat hyvin heterogeeninen väestöryhmä. Suurimman alaryhmän muodostavat perinteisesti työttömät nuoret. Muihin haavoittuviin alaryhmiin kuuluvat sairaat ja toimintarajoitteiset nuoret sekä nuoret omaishoitajat. Tavanomaisten nuorten alaryhmiä ovat nuoret, jotka vain pitävät välivuotta, ja nuoret, jotka ovat rakentavasti mukana muussa toiminnassa, kuten taiteilijat, muusikot ja omatoimiset opiskelijat. Heille on yhteistä se, etteivät he hanki henkistä pääomaa muodollisia kanavia käyttäen.

Tietyt nuoret ovat muita suuremmassa vaarassa päätyä NEET-ryhmään. Nuorilla, joilla on alhaisempi koulutustaso, on kolme kertaa suurempi todennäköisyys joutua NEET-ryhmään verrattuna korkea-asteen koulutuksen saaneisiin nuoriin. Maahanmuuttajataustaiset nuoret joutuvat 70 prosenttia muita kansalaisia todennäköisemmin NEET-ryhmään. Nuoret, joilla on toimintarajoitteita tai terveysongelmia, joutuvat NEET-ryhmään 40 prosenttia todennäköisemmin kuin hyvän terveyden omaavat nuoret. Perhetaustalla on myös ratkaiseva merkitys.

NEET-ryhmään kuulumisesta aiheutuu vakavia haittavaikutuksia yksilölle, yhteiskunnalle ja taloudelle. NEET-ryhmään joutumisesta voi aiheutua monia epäedullisia sosiaalisia seurauksia, kuten tyytymättömyyttä, epävarmoja ja heikkoja työllistymismahdollisuuksia, nuorisorikollisuutta sekä mielenterveys- ja muita terveysongelmia.

Nuorten jäämisestä työelämän ulkopuolelle aiheutui 153 miljardin euron taloudellinen tappio vuonna 2011. Tämä on varovainen arvio, ja määrä vastaa 1,2 prosenttia EU:n BKT:sta. Tilanne vaihtelee suuresti jäsenvaltioittain, ja jotkin maat joutuvat maksamaan erittäin kallista hintaa, joka vastaa kahta prosenttia tai suurempaakin osuutta niiden BKT:sta: Bulgaria, Irlanti, Italia, Kreikka, Kypros, Latvia, Puola ja Unkari.

NEET-nuoret ovat muita suuremmassa vaarassa syrjäytyä poliittisesti ja sosiaalisesti. Verrattuna muihin nuoriin he ovat merkittävästi vähemmän kiinnostuneita politiikasta ja sitoutuvat poliittisesti ja taloudellisesti muita huomattavasti vähemmän, ja heillä on muita paljon alhaisempi luottamus yhteiskuntaan.

Päätelmät

Jäsenvaltioiden toteuttamat toimintalinjat vaikuttavat työelämään johtavan tien eri vaiheissa, ja niiden päämäärät, tavoitteet ja toimet vaihtelevat suuresti. Vaikka toimintalinjojen tehokkuutta on vaikea arvioida, politiikan suunnittelussa ja toteuttamisessa voidaan kuitenkin havaita useita hyviä käytäntöjä:

- Toimenpiteiden on oltava monipuolisia, niissä on käsiteltävä monenlaisia työelämään pääsyyn liittyviä asioita ja kiinnitettävä erityistä huomiota haavoittuviin ryhmiin, joiden kohdalle lukuisilla haittavaikutuksilla on taipumus kasautua.

- Erityisen tärkeää on ottaa huomioon toimenpiteiden kohteena olevien nuorten valmius työmarkkinoille osallistumiseen. Nuorille, joilla on suuremmat valmiudet osallistua työelämään, suunnataan aloitteita, jotka perustuvat vahvasti työmarkkinoiden tarpeisiin. Muiden nuorten osalta on raivattava henkilökohtaiset esteet, ennen kuin he voivat osallistua työllisyysohjelmiin.

- Nuoret on ohjattava pitkäaikaiselle ja kestävälle tielle. Lyhyen aikavälin ratkaisut eivät riitä. Nuoret tarvitsevat korkealaatuisia, vakaita ja kestäviä työpaikkoja. Tässä yhteydessä heidän on saatava onnistuneeseen työmarkkinoille osallistumiseen tarvittava pätevyys.

- Nuorten työllistämistoimenpiteiden suunnitteluun ja toteuttamiseen on saatava mukaan useita alan toimijoita. Erityisen tärkeää on yhteistyö työnantajien ja niiden edustajien kanssa toimenpiteissä, joilla parannetaan toimenpiteiden kohteena olevien nuorten työllistymistä.

- Nuorten työllistämistoimenpiteiden olisi oltava asiakaslähtöisiä. Ne eivät saisi keskittyä tarjoajiin. Tämä merkitsee erilaisten työelämään johtavien polkujen tarjoamista, esimerkiksi räätälöityjä ja tuettuja oppimisen polkuja tavanomaisen koulutuksen lisäksi.

- Onnistunut politiikka on innovatiivista. Se tarjoaa uusia tapoja tavoittaa kohderyhmät; kenttätyö muodostaa merkittävän osan pyrkimyksistä integroida syrjäytyneet nuoret, kun taas kannustimet, ”brändin” luominen ja markkinointikampanjat voivat olla hyödyksi yleisluonteisemmissa nuorten työllistämispalveluissa.

Lisätietoja

Kertomus *NEETs – Young people not in employment, education or training: Characteristics, costs and policy responses in Europe* (Työttömät ja kouluttamattomat nuoret: ominaispiirteet, kustannukset ja poliittiset ratkaisut Euroopassa) on saatavissa osoitteesta www.eurofound.europa.eu/publications/htmlfiles/ef1254.htm

Lisätietoja antaa tutkimuspäällikkö Massimiliano Mascherini, mam@eurofound.europa.eu